

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 20-05-2021 r.

Adam Bodnar

XI.7036.6.2021.MW

**Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze!

Do mojego Biura wpływają skargi uczniów i uczennic z dyskalkulią lub ich opiekunów w sprawie **dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego z matematyki dla zdających ze stwierdzoną dyskalkulią**. Skarżący opisują **trudności towarzyszące egzaminom maturalnym z matematyki**. W tym roku szkolnym egzaminy maturalne wyjątkowo są organizowane na podstawie wymagań egzaminacyjnych zawartych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 grudnia 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. poz. 2314)¹. W swoich skargach do Rzecznika Praw Obywatelskich uczniowie wskazują, że **wprowadzone zasady oceniania rozwiązań uwzględniających specyficzne trudności w uczeniu się matematyki ograniczają się jedynie do zadań otwartych**.

Dyskalkulia – podobnie jak dysleksja – została zaklasyfikowana do grupy specyficznych trudności w uczeniu się. Dyskalkulia to **zaburzenia w zdolnościach matematycznych, które sprawiają, że uczeń nie potrafi powiązać wartości liczbowych z ich wielkością**. Dla osoby z dyskalkulią liczby nie oznaczają konkretnych wielkości, a są jedynie pewną nazwą. Przy rozwiązywaniu zadań matematycznych osoby z taką dysfunkcją popełniają typowe, dające się zidentyfikować błędy. Dlatego też do oceny zadań maturalnych z matematyki powinny być stosowane kryteria, które takie charakterystyczne błędy będą uwzględniać.

¹ Jak wynika z komunikatu zamieszczonego na stronie Ministerstwa Edukacji i Nauki; dostęp pod adresem: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wymagania-na-egzaminach-osmoklasisty-i-maturalnym>

Tymczasem, zgodnie z komunikatem dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2020 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2020/2021², **jedynie w przypadku zadań otwartych istnieje możliwość zastosowania szczegółowych zasad oceniania, uwzględniających specyficzne trudności w uczeniu się.** Ograniczenie to jest o tyle niepokojące, że liczba zadań otwartych na egzaminie maturalnym z matematyki została zmniejszona. To zaś może negatywnie wpłynąć na ostateczne wyniki uzyskiwane na egzaminie przez uczniów i uczennice z dyskalkulią.

Problem dostępności edukacji, w tym **zasad dostosowania warunków i formy sprawdzianów i egzaminów dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się,** jest jednym z istotnych obszarów działalności Rzecznika Praw Obywatelskich tej, jak i poprzednich kadencji. W tej sprawie 4 listopada 2015 r. spotkałem się Dyrektorem CKE oraz z przedstawicielkami Polskiego Towarzystwa Dysleksji, działającego również na rzecz uczniów z dyskalkulią. Ponadto rozwiązania nietypowe lub niedające się ocenić w ramach opracowanych zasad oceniania miały być konsultowane z koordynatorami oceniania oraz ekspertami ds. dyskalkulii. Wierzę, że taki tryb oceniania prac zdających z dyskalkulią został utrzymany w kolejnych latach.

W wystąpieniu z 21 maja 2020 r. do Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej wskazywałem na potrzebę **publicznego dostępu do szczegółowych zasad oceniania poszczególnych zadań na egzaminie maturalnym z matematyki,** z uwzględnieniem specyficznych trudności w uczeniu się w postaci dyskalkulii. Szczegółowe zasady oceniania z poszczególnych przedmiotów maturalnych są umieszczone na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Do 2020 r. wyjątkiem były zasady oceniania matematyki dla uczniów ze stwierdzoną dyskalkulią. Brak informacji o tych kryteriach, a także o zasadach stosowanych w ubiegłych latach, utrudnia rzetelne przygotowanie się do tej części egzaminu, tak zdającym przystępującym do egzaminu po raz pierwszy, jak i dla tych, którzy podchodzą do niego kolejny raz.

W odpowiedzi z dnia 27 maja 2020 r.³ Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej przedstawił rozwiązania dotyczące uczniów ze stwierdzoną dyskalkulią w piśmie, które pozwoliły na wdrożenie racjonalnych usprawnień w zakresie oceniania zadań otwartych, co spotkało się z aprobatą abiturientów z dyskalkulią. W powyższym piśmie wskazano, że od 2015 roku trwają prace nad zasadami oceniania rozwiązań zadań wykonywanych przez osoby z dyskalkulią. **W wyniku współpracy z ekspertami zostały przygotowane**

² Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2020 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2020/2021, dostęp z: https://www.oke.waw.pl/files/oke_waw_281820200820%20EM%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf.pdf

³ Odpowiedź Dyrektora CKE z dnia 27 maja 2020 r., dostęp pod adresem: https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/odp.%20CKE%20ws%20matury%20z%20matematyki%20dla%20dyskalkulik%20C3%B3w%2C%2027.05.2020_0.pdf

ogólne wytyczne dotyczące zasad oceniania zadań otwartych w pracach zdających z dyskalkulią. Założenia te stanowią podstawę do przygotowania szczegółowych zasad oceniania rozwiązań poszczególnych zadań w arkuszu egzaminacyjnym wykorzystanym do prowadzenia egzaminu w danym roku. Ponadto od roku szkolnego 2015/2016 prace maturalne z matematyki na poziomie podstawowym zdających posiadających opinię o dyskalkulii, którym dostosowanie takie zostało wskazane przez radę pedagogiczną, są sprawdzane przez zespół centralny zlokalizowany przy jednej z okręgowych komisji egzaminacyjnych. Zespół taki składa się z egzaminatorów matematyki oraz terapeutów dyskalkulii i akalkulii. Zespół pracuje zgodnie z harmonogramem ustalonym corocznie w Planie zadań koordynowanych przez CKE ustalanych w formie zarządzeń dyrektora CKE. Jednocześnie, z uwagi na zgłaszane wątpliwości w zakresie dostępności zasad oceniania zadań egzaminacyjnych dla osób ze stwierdzoną dyskalkulią, od 2020 roku **szczegółowe zasady oceniania rozwiązań zadań z matematyki na poziomie podstawowym dla osób z dyskalkulią będą uwzględniane w ramach zasad oceniania rozwiązań oraz publikowane na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.**

Ostatecznie, wobec ograniczenia liczby zadań otwartych na egzaminie, działania te okazują się jednak niewystarczające. W związku z powyższym, zwróciłem się do Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z zapytaniem, czy przedstawione okoliczności były analizowane w trakcie wypracowywania dodatkowych zasad oceniania zadań otwartych w przypadku arkuszy osób ze stwierdzoną dyskalkulią oraz czy zostały wypracowane podobne kryteria w przypadku zadań zamkniętych. W odpowiedzi z 19 kwietnia 2021 r. Dyrektor CKE wskazał, że **zadania zamknięte nie wymagają od zdającego przedstawienia rozumowania, a jedynie podania końcowej odpowiedzi.** W związku z tym, zdaniem Dyrektora Komisji, **nie ma możliwości ustalenia odrębnych zasad oceniania.**

Z przedstawionych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną statystyk wynika, że zdawalność egzaminu maturalnego z matematyki osób ze stwierdzoną dyskalkulią do tej pory kształtowała się na poziomie 50-60 %⁴. W 2020 r. zdawalność egzaminu maturalnego z matematyki na poziomie podstawowym uczniów ze stwierdzoną dyskalkulią wynosiła 50%, podczas gdy zdawalność egzaminu maturalnego z matematyki w 2020 r. wszystkich uczniów wynosiła 79%⁵. **Tak znaczna rozbieżność może wskazywać, że podjęte działania nie rozwiązały problemów sygnalizowanych przez osoby z dyskalkulią.**

⁴ Dane zostały przedstawione w piśmie Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 19 kwietnia 2021 r.; pismo w załączeniu.

⁵ Wstępne informacje o wynikach egzaminu maturalnego przeprowadzonego w terminie głównym (w czerwcu) 2020 r., str. 4, dostęp z: https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Informacje_o_wynikach/2020/20200811%20Wstepne%20informacje%20o%20wynikach%20egzaminu%20maturalnego%202020.pdf

W mojej opinii, z uwagi na występujące nadal trudności, należy ponownie poddać szczegółowej analizie obowiązujący system oceniania zadań maturalnych i **wprowadzić możliwość sprawdzania całości pracy maturalnej przez egzaminatora z uwzględnieniem wytycznych podobnych do tych, które obecnie dotyczą zasad oceniania zadań otwartych w przypadku arkuszy osób ze stwierdzoną dyskalkulią**. Takie rozwiązanie umożliwiłoby ocenę zdobytej wiedzy i posiadanych umiejętności z uwzględnieniem dodatkowych trudności oraz potrzeb omawianej grupy uczniów.

Biorąc powyższe pod uwagę, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627, t.j.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o przeanalizowanie zasygnalizowanej w niniejszym wystąpieniu sprawie i udzielenie wyjaśnień, czy przedstawione okoliczności były rozważone w trakcie prac nad formułą tegorocznej matury oraz jakie działania podjęto w celu dostosowania egzaminu maturalnego z matematyki do potrzeb uczniów ze stwierdzoną dyskalkulią. Jednocześnie będę wdzięczny za informację, czy planowane są działania związane z wdrożeniem możliwych racjonalnych dostosowań w przypadku oceniania zadań zamkniętych w przypadku arkuszy osób ze stwierdzoną dyskalkulią, w tym wprowadzenia sprawdzania całości pracy maturalnej przez egzaminatora z uwzględnieniem dodatkowych wytycznych tak dla zadań otwartych, jak i zamkniętych.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załącznik:

1. Odpowiedź Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z dnia 19 kwietnia 2021 r.